

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนการสอนและความพึงพอใจที่มีต่อ
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

A Study of Needs for Instruction and Satisfaction Towards the Master
of Education Program in Educational Evaluation and Research,
Ramkhamhaeng University

จuthaphon Masantiah,* จุฑามาศ แสงงาม,** และดารุณี ทิพยกุลไพโรจน์***
Chuthaphon Masantiah, Juthamas Saengngam, and Darunee Tippayakulpairon

Received: November 10, 2021 Revised: December 20, 2021 Accepted: December 30, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนการสอนสำหรับการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลมี 3 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาปัจจุบัน จำนวน 75 คน บัณฑิต จำนวน 5 คน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 5 คน เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามความต้องการจำเป็น แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็น คือ Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร ฯ ในลำดับที่ 1 คือ ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ($PNI_{modified} = 0.13$) และลำดับที่ 2 คือ ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ($PNI_{modified} = 0.04$) และ 2) ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตร ฯ ในมุมมองของบัณฑิต ภาพรวมพบว่า

* อาจารย์ประจำภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** อาจารย์ประจำภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

*** อาจารย์ประจำภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในระดับมาก ขณะที่ในมุมมองของผู้ใช้บัณฑิต ภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, ความพึงพอใจ, สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

Abstract

This research aimed to 1) study the needs of learning development of Master of Education Program in Educational Evaluation and Research (revised curriculum academic year 2022), Ramkhamhaeng University, and 2) study satisfied toward graduate's qualification according to TQF: HEd and outcome of program for program development. There were 3 groups of participants as 75 current students, 5 graduates, and 5 employers. Research instruments were a set of questionnaires (needs, and satisfaction), and a set of memorandums (synthesis of university's vision and mission, analysis of learning outcome, and curriculum criticism). Quantitative research data was conducted by descriptive statistics; frequency, percentage, mean, and standard deviation. Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) was used for analyzed and prioritized needs.

Research finding revealed that: 1) According to, the first priority of the program was the supportive element for learning ($PNI_{\text{modified}} = 0.13$) and the second was teacher's effectiveness ($PNI_{\text{modified}} = 0.04$) and 2) Graduates were highly satisfied toward graduate's qualification according to TQF: HEd and outcome of program while employer was utterly satisfied.

Keywords: Needs, Satisfaction, Educational Evaluation and Research, Master of Education Program

บทนำ

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 และสาขาวิชาการวิจัยการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เพื่อผลิตนักวัดผล ประเมินผล และนักวิจัยการศึกษา สำหรับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ภาควิชาการประเมินและการวิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรเป็นระยะ ๆ เพื่อผลิตมหาบัณฑิตทางด้านการวัดผล ประเมินผล และการวิจัยทางการศึกษาให้มีคุณภาพ สนองต่อความต้องการของสังคมที่เป็นอยู่จริงทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ปัจจุบันหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ผลิตบุคลากรด้านการประเมินและการวิจัยทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในการดำเนินการประเมินและการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพและมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ 2. เปิดโอกาสให้บุคลากรซึ่งปฏิบัติงานในสถาบันการศึกษาหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถศึกษาต่อระดับสูงขึ้น 3. ตอบสนองความต้องการบุคลากรที่มีความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาการประเมินและการวิจัยแก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน และ 4. สนองนโยบายของรัฐในการผลิตบุคลากรระดับสูง ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สมจิตรา เรื่องศรี, ทวีกา ตั้งประภา และเยาวภา แสนเขียว, 2560) ภาควิชาการประเมินและการวิจัย จึงได้วางแผนเพื่อดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนมาเป็นปีที่ 4 แล้ว โดยจะต้องมีการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนการสอนและความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงเพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของสังคมในปัจจุบัน

การปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) ซึ่งในอนาคตจะพัฒนาไปเป็นหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) จึงไม่เพียงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงการเรียนการสอนวิธีใหม่แล้ว ยังต้องคำนึงถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนซึ่งเป็นที่ต้องพิจารณาในการวางแผนปรับปรุงในระดับหลักสูตรและรายวิชาในหลักสูตร โดยผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework: NQF) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 หมายถึง เกณฑ์บ่งชี้คุณลักษณะการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ตาม มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา และ/หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติและ/หรือจากการทำงาน (กัญญาดา อนุวงศ์, 2562, หน้า 26)

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เข้าสู่วิถีใหม่ ตลอดจนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 และมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ในฐานะของผู้รับผิดชอบหลักสูตรและผู้สอนในหลักสูตรจึงเล็งเห็นความสำคัญของการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน โดยในการปรับปรุงหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องมีสารสนเทศต่าง ๆ ประกอบการพิจารณาการปรับปรุง ดังนั้นจึงจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากได้มีการศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา

ตลอดจนความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียน เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมิน และการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) อันประกอบไปด้วย 2 วิชาเอก คือ วิชาเอกการวัดและประเมินผลการศึกษา และวิชาเอกการวิจัยการศึกษา ที่มีคุณภาพ ทันสมัยและตอบสนองต่อ ความต้องการของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนการสอนสำหรับการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังนี้
  - 1.1 นักศึกษาปัจจุบัน จำนวน 75 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 เพศชาย 15 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 นักศึกษาส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในวิชาเอกการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 72.00 และกำลังศึกษาอยู่ในวิชาเอกการวิจัยการศึกษา จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 นอกจากนี้ ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ อยู่ในช่วงอายุ 30 ถึง 34 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00
  - 1.2 บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) จำนวนทั้งสิ้น 5 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และเพศหญิง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 โดยเป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษาทั้งหมดจำนวน 5 คน คิดเป็น ร้อยละ 100.00 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุพบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 25 ถึง 29 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และช่วงอายุ 30 ถึง 34 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และช่วงอายุ 35 ปีขึ้นไป 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00
  - 1.3 ผู้ใช้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) จำนวนทั้งสิ้น 5 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และเพศชาย จำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ 40.00 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 40-44 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และ 45-49 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ในสัดส่วนที่เท่ากัน รองลงมาคือช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และเมื่อพิจารณาจากหน่วยงานพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานในสังกัด รัฐบาล จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และสังกัดเอกชน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยแบบสอบถามจำแนกออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรฯ เป็นแบบตอบสองคู่ (Dual-Response Format) โดยการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีจำนวนทั้งสิ้น 20 รายการประเมิน โดยจำแนกออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ จำนวน 16 รายการประเมิน และด้านที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน จำนวน 4 รายการประเมิน

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) พบว่า รายการประเมินทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์และมีค่าความเที่ยงคำนวณโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.887 ซึ่งถือว่าแบบประเมินมีความเที่ยงผ่านเกณฑ์

2.2 แบบประเมินความพึงพอใจของบัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยแบบประเมินความพึงพอใจทั้ง 2 ฉบับจำแนกออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของบัณฑิตหรือผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยการประเมินความพึงพอใจต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียน มีจำนวนทั้งสิ้น 38 รายการประเมิน โดยจำแนกออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 คุณธรรมจริยธรรม (8 รายการประเมิน) ด้านที่ 2 ความรู้ (5 รายการประเมิน) ด้านที่ 3 ทักษะทางปัญญา (4 รายการประเมิน) ด้านที่ 4 ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (5 รายการประเมิน) ด้านที่ 5 ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (4 รายการประเมิน) ด้านที่ 6 การเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ (4 รายการประเมิน) ด้านที่ 7 การเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรม (4 รายการประเมิน) และด้านที่ 8 การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (4 รายการประเมิน)

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินความพึงพอใจด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) พบว่า ทั้งแบบประเมินความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบ

มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมิน และการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ทุ่กรายการประเมินมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของแบบประเมินความพึงพอใจของบัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตาม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตร ๆ มีค่าความเที่ยง (Reliability) ซึ่งคำนวณโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.972 ซึ่งถือว่าแบบประเมินมีความเที่ยงผ่านเกณฑ์

ขณะที่แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตร ๆ มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.959 ซึ่งถือว่าแบบประเมิน มีความเที่ยงผ่านเกณฑ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอพิจารณาการท้าววิจัยในคน จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และได้รับการอนุมัติให้เก็บข้อมูลได้ เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2564

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนในการพัฒนา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3.1.1 ผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาในระดับปริญญาโท หลักสูตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่กำลังศึกษาอยู่ ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2564 จำนวนทั้งสิ้น 75 คน ผ่านช่องทางการใช้แอปพลิเคชัน Line ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ (ก) หลักการไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม (ข) หลักการยินยอมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้ตอบ แบบสอบถามต้องมีความยินดีและเต็มใจในการตอบแบบสอบถาม หากไม่ยินดีหรือไม่สบายใจ และสามารถถอนตัว จากการเข้าร่วมงานวิจัยได้โดยไม่กระทบต่อผลการเรียน (ค) แนวทางการตอบแบบสอบถามความต้องการจำเป็น แบบตอบสนองคู่ และ (ง) แนวปฏิบัติการรับและส่งแบบสอบถามกลับผ่าน Google Form

3.1.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนในการพัฒนา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้กลุ่มเป้าหมายผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน Line โดยการสร้างแบบสอบถามความ ต้องการจำเป็นโดยใช้ Google Form

3.1.3 ภายหลังจากกลุ่มเป้าหมายตอบแบบสอบถามครบถ้วน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมผล การตอบแบบสอบถามจาก Google Form และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม จาก Google Form แปลงไฟล์ออกมาเป็นไฟล์สก็ูล excel และนำผลการตอบเข้าสู่โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อเตรียม วิเคราะห์ข้อมูล

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

3.2.1 ผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลการประเมินความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ทั้งนี้บัณฑิตกลุ่มเป้าหมายนั้นต้องเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยเป็นบัณฑิตที่มีทั้งสิ้นจำนวน 5 คน และผู้ใช้บัณฑิตจำนวน 5 คน ซึ่งการชี้แจงเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลผ่านช่องทางการใช้แอปพลิเคชัน Line มีสาระสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ (ก) หลักการไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม (ข) หลักการยินยอมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้ตอบแบบสอบถามต้องมีความยินดีและเต็มใจในการตอบแบบสอบถาม หากไม่ยินดีหรือไม่สบายใจ และสามารถถอนตัวจากการเข้าร่วมการวิจัยได้ และ (ค) แนวปฏิบัติการรับและส่งแบบสอบถามกลับผ่าน Google Form

3.2.2 ผู้วิจัยส่งแบบประเมินความพึงพอใจของบัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตร ฯ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตร ฯ ให้กลุ่มเป้าหมายผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน Line โดยการสร้างแบบสอบถามความต้องการจำเป็นโดยใช้ Google Form

3.2.3 ภายหลังจากกลุ่มเป้าหมายตอบแบบสอบถามครบถ้วน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมผลการตอบแบบสอบถามจาก Google Form และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้วนำผลการตอบแบบสอบถามจาก Google Form แปลงไฟล์ออกมาเป็นไฟล์สกุล excel และนำผลการตอบนำเข้าสู่โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ดังนี้

4.1.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.1.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ค่าแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของคะแนนความคิดเห็นในประเด็นของสภาพที่ควรจะเป็น (I) และสภาพที่เป็นจริง (D) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.1.3 การวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุง มีสูตรการคำนวณดังนี้ (สุวิมล ว่องวานิช, 2558, หน้า 137)

$$PNI_{\text{modified}} = (I-D)/D$$

I = ค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น

D = ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ขอบเขตของการวิจัย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ดังนี้

4.2.1 สถิติบรรยายที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.2.2 สถิติบรรยายที่ใช้ในการวิเคราะห์ค่าแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของคะแนนความคิดเห็น ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.2.3 เกณฑ์ในการประเมินระดับความพึงพอใจมีดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 ถึง 5.00 หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 ถึง 4.50 หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 ถึง 3.50 หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 ถึง 2.50 หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.50 หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและจัดลำดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนสำหรับการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตาราง 1 ผลการศึกษาและจัดลำดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนสำหรับการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การเรียนการสอน	สภาพที่	สภาพที่	การวิเคราะห์และจัดลำดับ	
	ควร จะเป็น (I)	เป็นจริง (D)	PNI _{modifie}	ลำดับ
ด้านที่ 1 ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ของอาจารย์	4.93	4.77	0.04	1
1.1 มีความรับผิดชอบ	4.93	4.80	0.04	8
1.2 ส่งเสริมให้นักศึกษาประพฤติถูกทำนองคลองธรรม	4.92	4.69	0.06	7
1.3 มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา ทั้งกาย วาจา และใจ	4.89	4.82	0.02	10
1.4 ปฏิบัติตนอย่างเป็นธรรมและปราศจากอคติต่อ นักศึกษา	4.96	4.90	0.01	11
1.5 มีการแจ้งรายละเอียดของกระบวนวิชาเพื่อเป็น แนวทางในการเรียน	4.93	4.82	0.03	9
1.6 ใช้สื่อการสอนหรือวิธีการสอนได้อย่างเหมาะสม	4.97	4.69	0.08	5
1.7 มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับ นักศึกษา	4.94	4.89	0.01	11
1.8 มีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา	4.92	4.72	0.06	7
1.9 มีการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ที่ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา	4.87	4.80	0.02	10
1.10 มีการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	4.92	4.59	0.10	4
1.11 ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและ ความรับผิดชอบของนักศึกษา	4.95	4.71	0.07	6
1.12 ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ/ ทักษะการสื่อสาร/ใช้ข้อมูลตัวเลข	4.91	4.77	0.04	8
1.13 นักศึกษาสามารถนำความรู้ในเนื้อหาของ รายวิชาที่เรียนไปใช้ประโยชน์ได้	4.92	4.59	0.10	4

ตาราง 1 ผลการศึกษาและจัดลำดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนสำหรับการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง (ต่อ)

การเรียนการสอน	สภาพที่	สภาพที่	การวิเคราะห์และ	
	ควร จะเป็น (I)	เป็นจริง (D)	จัดลำดับความต้องการ จำเป็น	ลำดับ
			$PNI_{modified}$	
ด้านที่ 1 ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์				
1.14 เนื้อหาวิชามีความทันสมัย	4.99	4.85	0.03	9
1.15 เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นหรือซักถามข้อสงสัย	4.95	4.87	0.02	10
1.16 มีการประเมินการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา	4.97	4.76	0.06	7
ด้านที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน	4.87	4.31	0.13	2
2.1 ความเหมาะสมของอาคารสถานที่สำหรับการเรียนการสอน	4.80	4.11	0.47	2
2.2 ความเหมาะสมของสื่อที่ศนูปรกรณ์	4.90	4.16	0.54	1
2.3 มีตำรา เอกสารประกอบการสอนหรือสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้	4.95	4.71	0.06	7
2.4 ความสะดวกในการเชื่อมต่อสัญญาณ WIFI เพื่อเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต	4.81	4.27	0.34	3

จากตาราง 1 พบว่า ผลการศึกษาและจัดลำดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรฯ โดยใช้การวิเคราะห์จากค่า $PNI_{modified}$ ในภาพรวมพบว่าความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรฯ ในลำดับที่ 1 คือ ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ($PNI_{modified} = 0.13$) และลำดับที่ 2 คือ ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ($PNI_{modified} = 0.04$)

เมื่อจำแนกตามรายการประเมิน โดยผลการวิจัยพบว่า รายการประเมินที่มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรฯ ในลำดับที่ 1 คือ ความเหมาะสมของสื่อที่ศนูปรกรณ์ ($PNI_{modified} = 0.54$) ลำดับที่ 2 คือ ความเหมาะสมของอาคารสถานที่สำหรับการเรียนการสอน ($PNI_{modified} = 0.47$) และลำดับที่ 3 คือ ความสะดวกในการเชื่อมต่อสัญญาณ WIFI เพื่อเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต ($PNI_{modified} = 0.34$)

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตาราง 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ	บัณฑิต		ผู้ใช้บัณฑิต	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.70	0.33	4.63	0.34
1. ตระหนักในคุณค่า คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมประจำชาติ	5.00	0.00	4.40	0.55
2. มีวินัย รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม	4.60	0.55	4.40	0.55
3. เสียสละ	4.60	0.55	4.40	0.55
4. ซื่อสัตย์สุจริต	4.80	0.45	4.40	0.55
5. เคารพสิทธิ รู้จักหน้าที่ของตนเอง และรับฟังความพึงพอใจของผู้อื่น	4.60	0.55	5.00	0.00
6. เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรและสังคม	4.80	0.45	5.00	0.00
7. เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าตนเอง	4.40	0.55	4.40	0.55
8. มีจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ	4.80	0.45	5.00	0.00
ด้านความรู้	4.12	0.27	4.52	0.44
1. มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและทฤษฎีในสาขาที่จบ	4.00	0.00	5.00	0.00
2. สามารถเขียนโครงการวิจัยและวางแผนการวิจัยในสาขาที่จบ	4.00	0.00	4.40	0.55
3. สามารถติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการเพื่อประยุกต์ใช้และพัฒนา	4.20	0.45	4.40	0.55
4. บูรณาการความรู้ในสาขาที่จบกับศาสตร์อื่นๆ ได้	4.20	0.45	4.40	0.55
5. สามารถประยุกต์หรือพัฒนางานวิจัยไปใช้งานได้	4.20	0.45	4.40	0.55

ตาราง 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ต่อ)

ความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ	บัณฑิต		ผู้ใช้บัณฑิต	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ด้านทักษะทางปัญญา	4.20	0.48	4.95	0.11
1. คิดอย่างมีวิจารณญาณและเป็นระบบ	4.20	0.45	4.80	0.45
2. สามารถสืบค้น วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา	4.40	0.55	5.00	0.00
3. สามารถรวบรวมผลงานวิจัย สิ่งพิมพ์ทางวิชาการ เพื่อสรุปเป็นบทความ	4.00	0.71	5.00	0.00
4. ประยุกต์ความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาเพื่อใช้ในการทำงานได้	4.20	0.45	5.00	0.00
ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	4.08	0.44	4.76	0.22
1. สามารถสื่อสารกับกลุ่มคนหลากหลายทั้งภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ	3.60	0.55	5.00	0.00
2. สามารถทำงานเป็นทีม ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขข้อขัดแย้ง	4.20	0.45	5.00	0.00
3. สามารถใช้ความรู้มาขึ้นำสังคมในประเด็นที่เหมาะสม	4.20	0.45	4.40	0.55
4. มีความรับผิดชอบในงานของตนเองและงานกลุ่ม	4.20	0.84	5.00	0.00
5. พัฒนาการเรียนรู้ทั้งของตนเองและทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง	4.20	0.45	4.40	0.55
ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.05	0.27	4.25	0.68
1. มีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ และประมวลผล	4.00	0.00	4.40	0.55
2. มีความสามารถในการสื่อสารและเลือกรูปแบบในการนำเสนอ	4.20	0.45	4.40	0.55
3. สามารถใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสาร	4.20	0.45	3.80	1.10
4. มีทักษะในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงตัวเลข	3.80	0.45	4.40	0.55

ตาราง 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ต่อ)

ความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ	บัณฑิต		ผู้ใช้บัณฑิต	
	ส่วน	ส่วน	ส่วน	ส่วน
	ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบนมาตรฐาน
ด้านการเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ	3.95	0.62	4.40	0.55
1.มีความรอบรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาตน ครอบครัว องค์กร หรือสังคม	4.00	0.71	3.80	1.10
2.ใฝ่เรียนรู้ พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดชีวิต	4.00	0.71	4.40	0.55
3.มีความอดทน มุ่งมั่น บากบั่น	4.00	0.71	4.40	0.55
4.มีความสามารถในการจัดการกับปัญหา อุปสรรคได้อย่างเหมาะสม	3.80	0.84	5.00	0.00
ด้านการเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรม	3.70	0.78	4.35	0.49
1.มีความคิดใหม่ ๆ โดยอาศัยความรู้ของศาสตร์ต่าง ๆ	3.80	0.84	4.40	0.55
2.สร้างสรรค์นวัตกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา องค์กร/สังคม	3.60	0.90	3.60	0.90
3.มีความทันสมัยรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง	3.60	0.90	5.00	0.00
4.มองเห็นโอกาสในการต่อยอดหรือสร้างคุณค่าให้กับตนเอง	3.80	0.84	4.40	0.55
ครอบครัว องค์กร หรือสังคม				
ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	4.50	0.40	4.55	0.41
1.กล้ายืนหยัดในความถูกต้อง และแสดงออกอย่างเหมาะสม กับกาลเทศะ	4.40	0.55	4.40	0.55
2.มีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือเสริมสร้างความสงบสุขของ	4.20	0.45	4.40	0.55
ครอบครัว องค์กร หรือสังคม				
3.รู้ผิดชอบชั่วดีและประพฤติตนในทางที่ดีหรือสร้างสรรค์	4.60	0.55	5.00	0.00
4.รู้คุณค่าและรักษ์ความเป็นไทย	4.80	0.45	4.40	0.55
รวม	4.22	0.62	4.71	0.52

จากตาราง 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัย

การศึกษาในมุมมองของบัณฑิต ในภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจคิดเป็น 4.22 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62 ซึ่งถือว่ามีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า คุณลักษณะบัณฑิต ๓ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ ลำดับที่ 1 คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.33) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับที่ 2 คือ ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (ค่าเฉลี่ย 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.40) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และลำดับที่ 3 ด้านทักษะทางปัญญา (ค่าเฉลี่ย 4.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ขณะที่คุณลักษณะบัณฑิต ๓ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 คือ ด้านการเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรม (ค่าเฉลี่ย 3.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 คือ ด้านการเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ (ค่าเฉลี่ย 3.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และลำดับที่ 3 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 4.05 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.27) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษาในมุมมองของผู้ใช้บัณฑิต ในภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจคิดเป็น 4.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 ซึ่งถือว่ามีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า คุณลักษณะบัณฑิต ๓ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ ลำดับที่ 1 คือ ด้านทักษะทางปัญญา (ค่าเฉลี่ย 4.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.11) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับที่ 2 คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย 4.76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.22) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และ ลำดับที่ 3 ด้านคุณธรรมจริยธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.34) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ขณะที่คุณลักษณะบัณฑิต ๓ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 คือ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 4.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 คือ ด้านการเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรม (ค่าเฉลี่ย 4.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และลำดับที่ 3 ด้านการเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ (ค่าเฉลี่ย 4.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55) โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากผลการศึกษาและจัดลำดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร ๓ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร ๓ ในลำดับที่ 1 คือ ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน และลำดับที่ 2 คือ ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สะท้อนให้

เห็นว่า ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่หลักสูตรควรให้การพิจารณาเป็นลำดับแรกในการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นเช่นนี้เพราะด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 ทำให้นักศึกษาในหลักสูตรต้องเรียนออนไลน์ ซึ่งนักศึกษาแต่ละคนต่างก็มีปัจจัยสนับสนุนในการเรียนที่แตกต่างกันไป ทั้งอุปกรณ์สถานที่ ตลอดจนสัญญาณในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในการเรียนออนไลน์ จึงทำให้ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนมีความต้องการจำเป็นในลำดับที่ 1 สอดคล้องกับ ณิชกานต์ แก้วจันทร์, และฉนิษฐ์ รัฐนพวงศ์ภิญโญ (2564) ที่ระบุว่า นักศึกษาให้ความสำคัญกับด้านคุณภาพและประสบการณ์ของผู้สอน ความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน ประสิทธิภาพของสื่อและระบบ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับด้านสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ เช่น โปรแกรม อินเทอร์เน็ต เป็นต้น และวณิชชา แผลงรักษา, และคณะ (2564) ที่ระบุว่า นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความพึงพอใจต่อด้านปัจจัยเกื้อกูลในการเรียนและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยสถานที่สำหรับให้นักศึกษาและอาจารย์ได้พบปะแลกเปลี่ยนสนทนา และทำงานร่วมกัน พร้อมการเตรียมความพร้อมทางกายภาพเช่น ห้องเรียน สภาพแวดล้อมด้านการเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพต่อไป

โดยเมื่อพิจารณารายการประเมินที่มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร ฯ ในลำดับที่ 1 คือ ความเหมาะสมของโสตทัศนูปกรณ์ ลำดับที่ 2 คือ ความเหมาะสมของอาคารสถานที่สำหรับการเรียนการสอน และลำดับที่ 3 คือ ความสะดวกในการเชื่อมต่อสัญญาณ WIFI เพื่อเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนเช่น โสตทัศนูปกรณ์ อาคารสถานที่ ระบบอินเทอร์เน็ต ฯลฯ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร ฯ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างราบรื่น (กมลทิพย์ ศรีหาเศษ, และคณะ, 2563; จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ, 2564)

2.อภิปรายผลศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ขอบเขตของการวิจัย

จากผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและผลลัพธ์ผู้เรียนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา ในมุมมองของบัณฑิต ในภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า หลักสูตร ฯ มีความสอดคล้องและเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า สอดคล้องกับ ภัณฑุตา อุนวงศ์ (2562) ที่ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรว่าควรมีการพิจารณากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education; TQF/ ข้อกำหนดสภาวิชาชีพ/วัดอุปสรรค เป้าหมายหลักสูตร จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งได้แก่ บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต เป็นต้น นอกจากนี้ จากผลของการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เทคโนโลยี ฯลฯ ทำให้การจัดการเรียนการสอนควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้เกิดความทันสมัย ทันต่อโลกและเหตุการณ์ โดยคุณลักษณะบัณฑิต ฯ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 คือ ด้านการเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรม ลำดับที่ 2 คือ ด้านการเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และ ลำดับที่ 3 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข

การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แม้ว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่าในมุมมองของบัณฑิตนั้น หลักสูตรควรให้ความสำคัญและเพิ่มประสบการณ์ให้กับนักศึกษาในด้านการเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรมด้านการเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ สอดคล้องกับ Pillay, Ally, & Govender (2019) ที่ศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตอันพึงประสงค์ที่สำคัญในปัจจุบันในมุมมองของผู้เรียนซึ่งอนาคตจะสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตพบว่า ทักษะการสื่อสารรวมถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีมที่หลักสูตรควรให้ความสำคัญ

ขณะที่ในมุมมองของผู้ใช้บัณฑิตพบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตร ๆ มีความสอดคล้องและเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เทคโนโลยี ฯลฯ ทำให้การจัดการเรียนการสอนควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เช่นเดียวกับมุมมองของบัณฑิต โดยคุณลักษณะบัณฑิต ๆ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 คือ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ลำดับที่ 2 คือ ด้านการเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรม และลำดับที่ 3 ด้านการเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ แม้ว่าผลประเมินจะมีความพึงพอใจในระดับมาก แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่าในมุมมองของผู้ใช้บัณฑิตนั้นเห็นว่าหลักสูตร ๆ ควรให้ความสำคัญกับนักศึกษาในด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรม และด้านการเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ตามลำดับ สอดคล้องกับ Gurukkal (2019) และ Adedoyin, & Soykan (2020) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนว่าควรให้ความสำคัญกับสื่อและสิ่งสนับสนุนในการเรียนของหลักสูตรรวมถึงการใช้เครื่องมือดิจิทัลซึ่ง Staunton, Cowley-Cunningham, & Hodgers (2021) กล่าวว่า บัณฑิตนอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาแล้วแล้วยังควรมีความคล่องแคล่วในการใช้เครื่องมือดิจิทัลด้วย ขณะที่ Wong, Chiu, Copsey-Blake, & Nikolopoulou (2021) ก็ได้ระบุว่าคุณลักษณะที่สำคัญของบัณฑิตควรประกอบด้วยความรู้ความสามารถและทักษะการทำวิจัยอันเป็นการสร้างนวัตกรรม

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร ๆ ทั้งในมุมมองของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตต่างให้ความสำคัญใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรม และด้านการเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ควรส่งเสริมและให้การสนับสนุนด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น ความพร้อมทางด้านสื่อและสื่อดิจิทัล ทรัพยากรบุคคล ระบบอินเทอร์เน็ต อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ฯลฯ และประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ควรเน้นให้ผู้สอนมีวิธีการสอนที่ยืดหยุ่นและหลากหลายให้เหมาะสมกับบริบทของการจัดการเรียนการสอน

2. ในการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ควรจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาเกิดทักษะอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรม และด้านการเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. เมื่อมีการนำหลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแล้ว ควรมีการวิจัยติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร ๖ เป็นระยะและมีความต่อเนื่อง เพื่อให้ได้สารสนเทศและข้อมูลย้อนกลับสำหรับนำมาปรับปรุงหลักสูตรฯ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ควรพัฒนาต่อยอดการวิจัยที่แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรฯ เฉพาะด้านหรือปัญหาที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อให้หลักสูตร ๖ มีคุณภาพและสามารถบริหารจัดการแก้ไขได้ทันที่ และจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ ศรีหาเศษ, และคนอื่นๆ. (2563, กรกฎาคม – ธันวาคม). การจัดการสอนและวิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการสอนออนไลน์ระดับบัณฑิตศึกษา. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 11(2), 40 - 51.
- กัญญาดา อนุวงศ์. (2562). เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร และผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ. (2564). การวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. ใน *ไพศาล วรคำ (บ.ก.), การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 5 วันที่ 9 สิงหาคม 2564* (หน้า 348-361). มหาสารคาม: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ณิกานต์ แก้วจันทร์, และธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ. (2564). ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน และความคาดหวังประสิทธิภาพการศึกษาในระบบการเรียนการสอนออนไลน์ในทรศณะของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้น กันยายน 13, 2564, จาก http://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS02/PDF01/1332_20210713_nichakarn_kaewchan.pdf.
- วนิษา แผลงรักษา, และคนอื่นๆ. (2564, มกราคม – มิถุนายน). ปัจจัยการพัฒนา นักศึกษาการส่งเสริมและเตรียมความพร้อมด้วยสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ. *วารสารสหวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 5(1), 35 - 45.
- สมจิตรา เรืองศรี, ทวีกา ตั้งประภา, และเยาวภา แสนเขียว. (2560, มกราคม - มิถุนายน). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 9(1), 57 - 71.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยและประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์ (1991).
- Adedoyin, B. O., & Soykan, E. (2020). Covid-19 Pandemic and Online Learning: The Challenges and Opportunities. *Interactive Learning Environments*, 1 - 13. Retrieved September 13, 2021, from <https://doi.org/10.1080/10494820.2020.1813180>.
- Gurukkal, R. (2019, January). Graduate Attributes the Challenge of Demand Uncertainty. *Higher Education for the Future*, 6(1), 1 - 6. Retrieved September 13, 2021, from <https://doi.org/10.1177/2347631118802645>.
- Pillay, J.D., Ally, F., & Govender, N. (2019, September). Exploring Opportunities for Embedding Graduate Attributes in A First-year Undergraduate Anatomy Course for Allied Health Students. *BMC Medical Education*, 19(329), 1 - 8. Retrieved September 13, 2021, from <https://doi.org/10.1186/s12909-019-1777-6>.

Staunton, C., Cowley-Cunningham, M. B., & Hodgers, J. (2021). **Developing a Graduate Attribute Framework for Higher Education**. Retrieved September 13, 2021, from <https://ssrn.com/abstract=3878312>.

Wong, B., Chiu, Yuan-Li, T., Copsey-Blake, M., & Nikolopoulou, M. (2021, February). A Mapping of Graduate Attributes: What Can We Expect from UK University Students?. **Higher Education Research & Development**, 1 - 16. Retrieved September 13, 2021, from <https://doi.org/10.1080/07294360.2021.1882405>.